

Moderna in cenena stanovanja

Sarajevo bo letos dobilo 1200 novih stanovanj. Viri financiranja bodo mestni sklad za kreditiranje stanovanjske graditve, nato republiške in vojaške ustanove. Dve sta stanovanj bodo zgradile mestne občine. To bodo stanovanja z najnujnejšim udobjem in bodo stala po 800.000 din. Druga stanovanja bodo popolnoma moderno opremljena in prizadevali si bodo, da v povprečju ne bodo stala več kakor dva milijona din. Glavnino sredstev, to je milijardo in 150 milijonov, bo dal centralni sklad mesta Sarajeva na temelju 10 odstotkov plačnega sklada.

Razen dovršitve teh 1200 stanovanj začena sklad dela za zgraditev velikega bloka 650 stanovanj, ki bo dograjen prihodnje leto. Gradbišče je zagotovljeno na Grbavici, ki je že doslej najuspešnejše služila za širjenje mesta. Dvosobnih stanovanj bo 65%, po številu bo nato največ trisobnih, nekaj pa bo tudi enosobnih stanovanj in garsonijer.

Za sarajevske razmere jamči ta veliki podvig razen drugega znatno cenejšo graditev. Priprave trajajo že več kakor eno leto, pri njih pa so razen projektivnega biroja zaposlena tudi številna podjetja, ki pridejo v poštev ali kot izvajalci del ali pa kot proizvajalci gradbenega materiala in opreme. Stanovanja bodo najmoderneje opremljena z vsemi električnimi instalacijami in centralno kurjavo, v okviru bloka pa bodo uredili tudi otroška igrišča, pralnice, tržnico, prostore za hišne svete, osemletno šolo in druge neogibne ustanove. Tak načrt zagotavlja ustvaritev potrebne materialne baze za bodoče delo stanovanjske skupnosti tega naselja. Novo naselje bo povezano z drugimi deli mesta s trolejbusno linijo.

Možnosti za cenejšo graditev izvirajo iz tega, ker bodo stanovanja grajena na enem kraju, ker bodo tipizirana bo mo-

goče drago in sodobno opremo nakupiti ob mnogo ugodnejših pogojih. Električne instalacije bodo v vseh stanovanjih enake, prav tako naprave za kopalnice, gradbeno mizarstvo pa bo izdelovalo le štiri tipe vrat in oken. Velike prihranke je mogoče doseči pri tipizirani izdelavi podov in pri enotnih razponih za strešne konstrukcije. Gradbišče na Grbavici bo spremenjeno v majhno tovarno stanovanj,

ki bo hkrati absorbirala vso enoletno proizvodnjo gradbenega materiala in opreme vseh sarajevskih podjetij.

Uživalci kredita za stanovanjsko graditev bodo podjetja, ustanove, štiri stanovanjske zadrage, doslej pa se je prijavilo tudi veliko zasebnih oseb z zahtevo, da se jim dodeli 60 milijonov dinarjev. Za izvedbo del je veliko interesentov, ker želi vsako podjetje opraviti izpit na tako velikem gradbišču, dela pa bo dobil tisti, ki bo nudil najugodnejše pogoje.

L.B.

V Zagrebu so ustanovili zavod za stanovanjsko graditev

Izkušnje nekaterih mest, posebno pa Reke, so pokazale, da je zaradi racionalnejšega trošenja sredstev in zaradi pospeševanja gradnje stanovanj potrebno ustanoviti posebne specializirane ustanove. Zato bodo letos v Zagrebu gradili stanovanja preko zavoda, ki bo organiziral izdelavo načrtov in nakup gradbenih prostorov. Zavod bo razen tega v imenu investitorja ali kot prehodni investitor razpisoval licitacije, dodeljeval dela in jih nadziral do končne dograditve, ko bo dograjena stanovanja izročil definitivnemu investitorju.

Računajo, da bodo občinski skladi za kreditiranje gradnje stanovanj letos znašali v Zagrebu 4 milijarde dinarjev. Verjetno je, da bodo ta sredstva še večja, ker bo nekaj investitorjev tudi izven občinskih skladov. Iz občinskih skladov mora biti dograjenih 1000 še nedokončanih stanovanj in začeti morajo gradnjo dva tisoč novih stanovanj. Pri gradnji stanovanj so zaposlene zmogljivosti znanih zagrebških gradbenih podjetij, kakor so »Novogradnja«, »Udarnik«, »Tempo«, »Tehnika« in »Industrogradnja«. Njihove skupne

zmogljivosti znašajo več kakor 9,5 milijarde din, doslej pa jih je zaposlenih skoraj 60%. Torej ni nevarnosti, da planirane stanovanjske graditve ne bi mogli opraviti in da bi ponovili lansko napako, ko stanovanjska operativa kljub velikim potrebam po stanovanjih ni bila sposobna absorbirati nabrana sredstva. Zavod bo potrebne materiale, kakor so les, opeka in steklo nakupil sam. Zagrebška opekarna bo dala 20 milijonov opek, medtem ko bodo ostanek kupili v bližnji mestni okolici. Zavod si je prav tako zagotovil za letošnje gradnje 30.000 kv. metrov stekla.

Menijo, da se bodo gradbeni stroški za stanovanja še naprej zniževali, za sedaj pa računajo, da bo dvosobno komfortno stanovanje stalo dva in pol milijona din. Da bi še bolj racionalno izkoristili sredstva stanovanjskega sklada, posvečajo posebno pozornost tipizaciji gradbenih sestavnih delov. V ta namen je ljudski odbor razpisal nekaj natečajev za izdelavo načrtov za okna, vrata in strešne konstrukcije. S tem bi zelo ublažili kritični položaj gradbene obrti.

Hitrejša in cenena gradnja šolskih poslopij

Na posvetovanju o graditvi osemletnih šol, ki je bilo na pobudo Zveze društev arhitektov v začetku aprila v Zagrebu, so razpravljali o načinih, s katerimi lahko arhitekti prispevajo k usklajevanju razpoložljivega šolskega prostora s potrebnimi šolske reforme.

Razlogi, ki so pripeljali do težavnega stanja glede šolskega prostora, so večinoma znani. To je nezadosten in slab podedovan šolski sklad, ki mu je vojno poštenje povzročilo precej škode; nezadostno investiranje sredstev v gradnjo novih šolskih prostorov; posebno v mestih; končno neracionalno trošenje materialnih sredstev za gradnjo šolskih poslopij, ki so začela z začetkom l. 1933 obilneje dotekati.

Analiza tega zadnjega razdobja v katerem smo sorazmerno z našimi ekonomskimi možnostmi dajali nekaj večja sredstva za gradnjo šolskih zgradb, kaže, da smo v tem razdobju gradili predvsem drage šole, bolj točno povedano, da se šolski prostor ni povečal v sorazmerju z investiranimi sredstvi. Čeprav navajajo kot vzroke tega splošne slabosti našega gradbeništva ali drage gradbene stroške, je treba osnovni vzrok iskati v dejstvu, da se je intenzivnejša graditev šol začela brez resnejših priprav. To se predvsem nanaša na pomanjkanje splošnih perspek-

tivnih planov posameznih mest, okrajev in področij v odnosu do mreže šolskih zgradb. Zato šolske zgradbe niso bile pravilno razporejene, tako da niso bile vedno racionalno izkoriščene.

Poslopja osemletnih šol so bila pogosto zgrajena po zelo raznolikih programih, celo tedaj, ko so jih gradili za enako število otrok in isto vrsto šol. Pri tem se je pri nekaterih zgradbah pretiravalo, posebno glede števila in velikosti tistih prostorov, ki spadajo k osnovnemu prostoru — učilnici. Čeprav so nekatere izmed teh dobre šolske zgradbe, vendar, če jih vzamemo v celoti, niso v skladu s potrebnimi našega šolstva — glede na to, da se uporabljajo določeni prostori le od časa do časa — ker smo na račun njihove zgraditve počasneje gradili najosnovnejši šolski prostor, ki nam ne zadošča, čeprav teče delo v dveh ali treh izmenah.

Pocenitev graditve šolskih prostorov lahko predvsem dosežemo s pravilnim planiranjem vse šolske mreže in z osvoboditvijo tistih postavk iz šolske reforme, po katerih se ves učno-vzgojni proces ne dogaja samo v šolskem poslopiju, temveč tudi izven njega v sodelovanju z družino in okolico otroka, računajoč s čim bolj aktivnim sodelovanjem otrok v tem procesu. Na tem področju je največjega pomena sodelovanje med prosvetnimi delavci, pedagogi, arhitekti, higieniki in družini.

Eden izmed vzrokov, ki je prav tako vplival na velike razlike glede graditve

šolskih poslopij, je pomanjkanje določnih splošnih smernic glede tehničnih, varnostnih, higienskih in drugih pogojev. Predpisi so zelo pišli in zastareli in jih redko uporabljamo.

Način graditve šolskih zgradb ima predvsem obeležje nerazvitosti našega gradbeništva. Praksa je pokazala, da traja rok graditve nekega šolskega poslopja v mestih okrog dve leti. Sedaj se v našem gradbeništvo posebno v zvezi s stanovanjsko graditvijo trudimo, da bi povečal delovno storilnost, osvojili in uvedli nove materiale in metode graditve, uporabljali nove konstrukcije, pospeševali industrijske metode grajanja itd. Rezultati teh naporov bodo nedvomno vplivali tudi na pocenitev in hitrejšo graditev šolskih zgradb. Da bi v tem pogledu dosegli večji uspeh, je potrebno, da prej izdelamo standarde, na katerih osnovi bo mogoče izvršiti tipizacijo posameznih prvin, ki pospešujejo in pocenjujejo grajanje.

Končno lahko k hitrejši in cenejši graditvi šolskih prostorov v znatni meri prispeva izdelava načrtov v sezoni pred sezono graditve. Za izdelavo načrta za šolsko zgradbo je treba porabiti več časa kakor za druge načrte, da bi opravili vse predhodne analize za prihranke v dispoziciji, izbiri sistema, uporabi konstrukcije opreme in podobno, da bi dosegli najboljše rešitev, ki bo ustrezala tako v pedagoškem kakor v gospodarskem po-

M.B.